

Bevezetés

Ez a kötetrészt három írást tartalmaz. Az első – FEHÉR KATALIN 'Bevezető'-nek tekinthető tanulmánya – a virtualitás kérdését tárgyalja általános szinten, 'mém'-nek tekintve a 'virtuális'-t. Ezt követően ANDOK MÓNICA tanulmánya a magyar újsághírekkel foglalkozik, annak aspektusait történeti-tematikusan megközelítésben elemelve. A harmadik írás, amely ismét FEHÉR KATALINTól származik, a televízió és a virtualitás kapcsolatának elemzését nyújtja.

VIRTUÁLIS MÉMEK ÉS A VIRTUÁLIS MINT MÉM

FEHÉR KATALIN

1. Bevezetés

Napjainkban az egyik legelterjedtebb és legdivatosabb kifejezés a „virtuális”. Mind a hétköznapi nyelvhasználatban, mind a média közvetítette valóságban újra és újra felbukkan – a legkülönbözőbb kontextusokban. Beszélünk virtuális forintról (a banki tranzakciók kontextusában), virtuális ígéretekről (politikai hírekben), virtuális műalkotásokról, virtuális valóságról – és folytathatnánk a sort. A jelenség kapcsán kérdésként merült fel bennem, hogy a *virtuális* egyfajta képzetként, állandó jelzőként, illetve egyfajta nyelvi reprezentációs eszközként hogyan ragadható meg a mai elterjedtségében. Ekkor került kezembe PLÉH CSABA: A gondolatok terjedési mechanizmusai: mémek vagy fertőzések című írása, s benne az alábbi gondolat: „A *mémelmélet lényegi vonása, (...) hogy a mémek olyanok, mint a gének – elsősorban a replikációra helyezve a hasonlítás során a hangsúlyt. Ugyanakkor van benne egy alapvető absztrakt mozzanat is: akárcsak a gének, a mémek is virtuális entitások. Olyan a viszony közöttük és a tényleges viselkedés között, mint a genotípus és a fenotípus között. Ez teremti meg a lehetőséget a kultúra hajlékonyabb kezelésére.*”¹ Arra a következtetésre jutottam hát, hogy nemcsak a *virtuális* mémelméleti megközelítése mint átfogó elmélet alkalmazása jelenthetne egy válaszalternatívát a fenti kérdés kapcsán, hanem praktikus lehet a *virtuális* fogalmának alkalmazása magukra a mémekre is – így alkotva meg egyszerre egy memetikusan elmélkedést a *virtuálisról*, s ezáltal elengedhetetlenül egy speciális megközelítési lehetőséget magukról a mémekről is. Dolgozatomban tehát ezt a két irányvonalat szeretném megmutatni.

¹ PLÉH CSABA: A gondolatok terjedési mechanizmusai: mémek vagy fertőzések.
<http://www.replika.c3.hu/40/11pleh.htm> 10.

2. Az alkalmazott fogalmakról

2.1. A virtuális fogalma

A *virtuális* mint kifejezés elsősorban a *látszólagos, az elképzelt és a lehetséges* jelentésekben, illetve annak jelentésmezőiben ragadható meg. Korábban elsősorban a művészet, ezen a belül a szépirodalom kapcsán emlegették gyakran (vö. lehetséges világok ábrázolása), napjainkban azonban a technikai fejlődésnek köszönhetően egyre több társadalmilag meghatározható nyelvhasználati területen hódít. Kezdetben elsősorban a digitálisan előállított mesterséges valóságok, illetve annak szűkebb területén, a cyber space kapcsán terjedt el, mindenekelőtt a VR, vagyis a virtuális valóság szókapcsolatban. Ma már azonban a gazdaság, a politika, a kultúra és az egyes tudományterületek nyelvhasználatának szerves, széles körben alkalmazott eszközévé vált, így jelentésköre is a lehető legnagyobb mértékben kiszélesedett: a fenti jelentések mellett minden, ami nem kézzelfogható (mert például csak digitálisan létező), vagy reálisnak nem nevezhető, pusztán elméleti létezésében fogható fel vagy ragadható meg, illetve a valósághoz képest alternatív valóságot vagy valóságokat jelenít meg, sőt, a valóságnak nem megfelelő (nem igaz, például szándékos hazugság, megvalósíthatatlan ígéret) – mind, mind illethető a *virtuálissal* mint jelzővel vagy megnevező kifejezéssel. Mondhatni tehát, egyfajta „gumi” kifejezéssé vált, mely minden kontextusban képes megállni a helyét, s a digitális technikai környezetnek köszönhetően a mindennapi nyelvhasználattól a tudományos nyelvhasználatig jelen van, mondhatni burjánzik.

2.2. Mémek: a génanalógiától a virológiáig

A mémfogalom, illetve a memetika körülhatárolása ennél jóval bonyolultabb kérdésként merül fel, hiszen az elmélet a maga biológiai kiindulópontjával első megközelítésben egy szilárd elméleti bázisnak tűnhet – ám ha egy kicsit a mélyére tekintünk, akkor a biológiai hasonlat által keletkezett hézagokra bukkanunk.

A kiindulópont természetesen DAWKINS mémelmélete, mely szerint a biológiai géneknek a megfelelőit megtaláljuk a kultúra területén is: a gének analógiájára a mém kifejezéssel illette az úgynevezett kulturális replikátorokat, melyek kultúrgénekként kerülnek az egyik ágensből a másikba. Már ezen a ponton megtaláljuk az analógia egyik problematikus pontját, mely szerint a gének biológiai replikációja során a kiválasztás nem az egyén kontrolljával működik, míg a mémek esetén a kontrolltényezőt figyelembe kell venni, azaz nem feltétlenül pusztán másolásról van szó. A befogadói tudat (elsősorban egy felnőtt ágensé) tudniillik már általában rendelkezik egy komoly memkészlettel, jellemző rá a mémátvitel egyszeri kontextusa, a mémátadóhoz fűződő szociális viszonya és más befolyásoló tényezők. Az átadás és az átvétel mikéntje tehát komoly variabilitást mutat. S ez nem azonos a mutációval. Beszélhetünk ugyan itt is a szelekció hatásairól, de például egy kommunikációs egység átadása két nagyon hasonló eset kapcsán is mindig mutat finom különbségeket.

A fenti gondolatmenet egyenes folytatása a következő kérdés, mely módosítja az analógia biológiai irányát: *„minek a megfelelője a mém? A géné vagy a vírusé? (...) a gén csak generációról generációra adódik át, másrészt nincs szüksége arra az irracionális reprodukálódásra, ami a vírusok tulajdonsága, és ami a mémeket igazán érdekessé*

teszi.”² A mém mint vírus analógiája nemcsak azt feltételezi, hogy az ágensök örökölhetik a mémeket (a kommunikációs aktusok során memetikusan értelmezhető ismereteket, tudásokat adhatunk át, azaz hagyományozhatunk a jövő nemzedékeinek), tehát a mémek szaporodnak, hanem azt a mozzanatot is megragadja, hogy az életünk során a mémek bármikor megfertőzhetnek bennünket, ám ha korábbi tapasztalataink elutasítják a fertőzésre kész mémeket, akkor tudatunk éppúgy képes védekezni, mint immunrendszerünk a valódi vírusok esetén. Sőt, SPERBER ide vonatkozó kognitív járványtani elmélete talán a legkörültekintőbb abban az értelemben, hogy egyrészt egyéni idegrendszerekről mint egyedi mémhordozókról beszél, másrészt a fertőzés analógiát annyiban elnagyolja, hogy negatív oldalát a szőnyeg alá söpri. Gondolatmenete szerint az analógia lényege nem a betegség, nem az élősködők negatív vegetatív létformája, hanem a gondolati mintázat-ként való működés. A gondolati mintázatok egyrészt az idegrendszerünkben fizikailag (is) léteznek, másrészt ugyanabban az egyedben akár többször is elszaporodhatnak, harmadrészt jelformátumot is képesek ölteni, melyek iránya és sebessége a társas viszonyok függvényében alakul.

Jól látható tehát, hogy mindkét megközelítés bemeneti potenciálként kezeli az ágenst, a következők szerint: „*this is the most surprising and most profound insight from the science of memetics: your thoughts are not always your own original ideas. You catch thoughts – you get infected with them, both directly from other people and indirectly from viruses of the mind.*”³ De az is belátható, hogy SPERBER mémelméleti felfogása kevesebb kérdőjellel küzd, így a továbbiakban a mémeket elsősorban sperberi vírusoknak fogom tekinteni.

3. A virtuális mint mém

Korábban már említésre került, hogy a *virtuális* fogalmát milyen sokszínűen használjuk, de azt is látnunk kell, hogy ezáltal tulajdonképpen el is használjuk. Nem véletlenül neveztem némi iróniával gumifogalomnak: jelentésének, illetve jelentésköreinek határai elmosódní látszanak, így nemcsak egyre nyúlik és nyúlik (hogy alkalmazzuk a gumi-metaforát), nemcsak megpróbál idomulni minden lehetséges nyelvi egységhez (illetve idomitjuk), hanem bármikor le is pattanhat azokról. Egy olyan állandó jelző vagy megnevező, mely a görög irodalomban használt állandó jelzőktől teljes mértékben eltér: csak maga a *virtuális* állandó, a jelzett azonban sokféle lehet. Ebben az értelemben tehát egy olyan mém, mely a memetika virológiai irányvonalának mintapéldánya, hiszen egyetlen „célja” a reprodukció – élősködve a nyelvi elemeken, s elszaporodva az általa megnevezett nyelvi egységek gyakoriságához mérten. Információs egység, mint minden nyelvi elem – ám információköre oly tág, elterjedtsége oly nagy, hogy a benne rejlő információ (lásd fent: lehetséges, nem valóságos, elképzelt) eltűnni látszik a *virtuális* mint vírusmém vegetációja és öngerjesztő szaporodása mögött. Pontosan rimel a me-

² Sebők Zoltán: A vírusok kora.

<http://www.c3.hu/scripta/balkon/98/11/05seb.html>

³ BRODIE, RICHARD: *Virus of the mind*. Integral Press Seattle 1996. 14.

„Ez a legmeglepőbb és legmélyebb bepillantás a mémek tudományába: gondolataid nem mindig a saját ideáid. A gondolatokat elkapod – megfertőződsz velük, közvetlenül más emberektől, vagy közvetlenül a gondolatvírusoktól.”

metika fedőtörténet-fogalmára, mely szerint: „egy olyan memkészlet kidolgozása, mely az események többféle felfogását is figyelembe veszi, átláthatatlan káoszt okozhat, ha a valódi tényeket hagymahéjként burkolja be. Minden hagymahéj az események egy-egy újabb elfogadható magyarázatát nyújtja, miközben eltereli a figyelmet a témáról.”⁴

A virtuális ilyen sokoldalú használata viszonylag fiatal kezdemény még (különösen Magyarországon), ezért immunrendszerünk még nem hozhatott létre komoly immunválaszt erre a burjánzásra. Sőt, divatfogalom, így kötelező használati erejű mém. Nem bír önálló lenni: élősködik nemcsak az agyunkon, hanem magán a nyelven is. Képviseli mindazt, ami valamilyen módon eltér a reálistól, azaz mémként reprezentál – kétféle értelemben is. Egyrészt az említett képviselési értelemben vagy egy úgynevezett ábrázolási funkcióban, illetve rámutat arra, melynek jelzőjévé vagy megnevezőjévé válik. Másrészt (figyelembe véve a reprezentáció latin eredetijének jelentését) jó fellépése van, szeret és tud szerepelni – ahogyan ez mém létére természetes. Minden vírus-hasonlat ellenére valódi genetikai közlemény, melynek egyetlen célja a közlés, vagyis önmaga közlése, létének önigazolása. Mégis valódi fertőzés, mely minden tekintetben megalkuvó, csak önmaga reprodukálásában nem.

Vegyünk egy jellemző példát a virtuális mint mém használatára. A digitális technika rohamos fejlődésének köszönhetően egyre gyakrabban találkozhatunk az írott és elektronikus sajtóban olyan jóslatokkal, melyek a virtuális veszélyeire hívják fel a figyelmet, mint például a Filmvilág oldalain: „Könnyen elképzelhető, hogy a XXI. század második felének pszichiátriája a skizofrénia egy egészen új válfajával fogja szembe találni magát: a betegség különlegessége az lesz, hogy a személyiség meghasadása nem egy belső genetikai törésvonal, hanem egy olyan külső határ mentén következik majd be, mely a hétköznapi valóság és a számítógépek által teremtett virtuális létforma között húzódik.”⁵ Virtuális mutációra utal (lám, milyen jól működik ez gumifogalom!), alkalmazza közvetve a mémelmélet genetikai analógiáját (nem véletlen tehát a példa), s tömegkommunikátumként visszhangozza a virtuális használati körén belül azt a speciális mémet, mely a személyiség szétesését hirdeti. Öngerjesztő folyamat ez, melyben nemcsak a példában említett skizofrénia jelenti az egyik mémterjedési vektort, hanem más nyelvi kifejezésekre is kikacsint, mint például a drogra mint a VR-hez hasonló reakciót (például függőséget) kiváltó eszközre. Hasonló, pszichológiai jelenségkörre utal mindkettő, csak más-más megközelítésből. A virtuális a tömegkommunikációban, s így a köznyelvben is – maradva a példánál – ijesztő, de legalábbis sejtelmes és figyelmeztető memkolóniát generál a VR kapcsán. A képzet újratermeli önmagát, megfertőz a képernyőkön és más médiumokon keresztül, a kommunikáció tárgyává válik, s így tovább fertőz. Hangsúlyozom, hogy mindez a sperberi értelemben történik, azaz a társas viszonyok függvényében, s a rendelkezésünkre álló, már részben vagy egészben feldolgozott memkészletünk, mondhatni mémstruktúránk szerint „virtual reality might be the arrangement of pixels instantiated on a screen. We see them, and our mind arranges the patterns into some idea of place. Virtual, but seemingly »real« enough to let us »go on« so that we can describe it and perhaps interact with it.”⁶ Esetünkben például nem

⁴ GRANT, GLENN: *Memetikus lexikon* 3.2-es verzió, 6.

⁵ BEREGI TAMÁS: Szimulált világ. Testgubó és szuperegó. *Filmvilág*, 2000. 5. 1.

⁶ SIMON, CRAIG: *Vírus: Virtual Memes*.

<http://www.lucifer.com/virus/virus.96/3434.html> 1.

mindegy, hogy a fenti idézetet olvassuk, vagy halljuk, vagy esetleg valaki közvetítésével jut el hozzánk, mert valaki elmeséli nekünk. Nem mindegy, hogy miként viszonyulunk a digitális technikához (elfogadjuk vagy idegenkedünk tőle), hogy jelenleg is felhasználók vagyunk-e – és így tovább. A memetikai megközelítésben viszont a legfontosabb kritérium örök: a reprodukció, melyet a mémek kapcsán a tömegkommunikáció tett átláthatatlanul és beláthatatlanul aktívvá. „*Psychovirus would be a useful word for things like this but cybervirus is more useful: silly and useless and dangerous ideas can be held in a human mind and transmitted to another by communication but they can also be stored in a computer, on a video, in a book, etc and spread from there to other computers and storage media (maybe published media) and maybe many human minds. The virus exists both in minds and in computers and other storage media. Where a computer is asked to make a decision (selection) based upon criteria involving the cybervirus, the output will be distorted.*”⁷

Maradva a digitális technikánál jól megragadhatók a nem-nyelvi, mégis a *virtuálist* hirdető akciók, cselekvések is (melyekről szintén a tömegmédiák tájékoztatnak bennünket). Egyszerű példák erre a hackerek⁸ nyilvános világtalálkozói, ahol a *virtuális* mint a reális lehetőségein túli jelenik meg. Ez a mém tehát átlépve a nyelv határait a cselekvésekben is fertőz, s nem az egyes embereket manipulálja, hanem az ágensek csoportjait, sőt, esetünkben akár kultúrákat is. Csalétket használ a *virtuális* mémje, azaz „*előnyt ígér a gazdának – általában komplex replikálásának fejében*”⁹ (például jövőképet feltételez, alternatív valóságokba enged betekintést stb.), nyelvi cselekvésekre készítet (lásd fent: felszólítás a reális-virtuális skizofréniájának veszélyére), s valódi cselekvéseket produkál a reális világban (hacker-találkozó) – így aktiválva a replikációt, s memegisztenciájában megengedi újra és újra konstruálni világképünket, a világhoz való viszonyunkat a VR-felfogástól a legszélsőségesebb állandó (mint mindenhol megjelenő) jelző szintjéig (amikor például egy „*átlátszó*” ígéret is lehet virtuális).

„*Lehet, hogy a virtuális valóság pixelek elrendezése egy képernyőn bemutatva. Látjuk őket, és agyunk igazgatja el a mintákat az idea egy helyére. Virtuális, de látszólag eléggé valóságos ahhoz, hogy hagyjon minket továbblépni, így azt leírhatjuk és talán kölcsönhatásba is léphetünk vele.*”

⁷ CAMPBELL, VANESSA: Cybervirus essay.

<http://maxwell.lucifer.com/virus/alt.memetics/cybervirus.html> 2.

„*A pszichovírus egy jól használható szó lenne az ilyen dolgokra, de a cybervírus még hasznosabb: buta, haszontalan és veszélyes ideákat tárolhat az agy, és szállíthatja azt máshová kommunikáció révén, de ezeket lehet egy számítógépen, egy könyvben stb. tárolni, és terjeszteni más számítógépekre és médiatárakba (esetleg a nyomtatott sajtóban) és talán sok emberi agyban. A vírus létezik mind a számítógépeken, mind más médiatárakban. Ahol egy számítógépnek döntenie kell (választania) a cybervírus kritériuma alapján, az eredmény torzított lesz.*”

⁸ Profi számítógép- és internet felhasználók, akik hisznek a lebilincselő, megoldásra váró problémákban, s ennek jegyében adatbázisokat törnek fel, szervereket bénítanak meg stb., hogy rámutassanak azok gyenge pontjaira. Kultúrájukat és viselkedésmódjukat a szabadság jelszava határozza meg. Erősen elhatárolják magukat a crackerektől, akik felelőtlenül és csakis a saját szórakoztatásukra teszik mindezt. A hackerek szerepe tehát az építkezés, míg a crackerek a rombolásra hivatottak. Lásd még:

<http://lme.linux.hu/forditas/hacker-howto.html>

⁹ GRANT, GLENN: Memetikus lexikon 3.2-es verzió.

http://www.iv.hu/998_Memetikus.html 2.

Kérdés, hogy ebben a mérhetetlen burjánzásban öneltető vagy önpusztító mémmel van-e dolgunk. Két megközelítés is lehetséges. Egyrészt meglehetősen életképesnek tűnik, ha a múltját vesszük figyelembe. Sőt azt is láthatjuk, hogy eddig eredményesen sorakozott fel a mémek tömegkommunikátummá váló versenyében. Másrészt olyan divergációt mutat, melyre napjainkban csak olyan (divat) fogalmak képesek, mint például a kommunikáció. Mémelméleti szempontból a mémfenmaradás, a folytonos fertőzés feltételezhető alapja viszont a kommunikált meghatározottság, a körülhatároltság, mely ellenállást biztosít az önnön jelentéstől való eltérés kapcsán, azaz nem engedi az adott mémet egy másik mémbe „átszüremleni” (akkulturálódni) – hiszen az megszűnését jelentheti. Védetségét ennek értelmében pusztán az garantálhatja, hogy állandó jelzőként minden nyelvi és cselekvési környezetben jelen van, továbbá más népszerű mémekhez csatlakozva¹⁰ hatványozott replikációt mutat. De a reálissal kötetett oppozíciója olyan frigy, mely – egyelőre – felbonthatatlannak tűnik.

4. A mém mint virtuális jelenség

A mém mint virtuális entitás a memetikában többször említésre kerül. A *virtuális* ebben az esetben a fenti recept szerint működik: megfertőzött (infected) nyelvi elemről van szó, mely a mémelmélet kontextusában életképesnek bizonyult abban az értelemben, hogy a mémet mint virtuálist írja le, azaz jelzőként meghatározza annak egyik legjellemzőbb tulajdonságát. A *virtuális* tehát olyannyira életképes mém, hogy magába a memetikába is beférkőzött (kiterjedt), s a mémek meghatározásában kezd nélkülözhetetlenné válni. Reprodukciója ebben az elméleti közegben azért is érdekes, mert nemcsak megnevezi valamiképpen a mémet mint entitást, hanem egyúttal interakcióba lép azzal: rámutat arra a metamemetikusan megragadható viszonyra, mely elengedhetetlenül ott rejlik a két nyelvi kifejezés jelentéskörében. A mém virtuális és a *virtuális* mém. A gondolat azonban korántsem forog körbe, hiszen a mémnek pusztán egyik (bár meghatározó) tulajdonsága a virtualitása, míg a *virtuális* maga egy mém (bár egy széles kiterjesztésű mém) – ám egy mémelméleti kontextusban egymás interpretációjára alkalmasak.

Gondoljunk például arra az esetre, amikor a fenti gondolatmenetben a *virtuálist* (tekintettel széles jelentésmezőjére) a reális oppozíciójában ragadtuk meg. Ha a mémeket mint virtuális entitásokat ebből a szempontból tekintjük, akkor (maradva a *virtuálison* keresztüli magyarázatnál) „*az egy a hardver, és a mémek rajta a szoftver*”¹¹: adott tehát egy fizikailag megragadható vehiculum, mely a szoftvert mint nem anyagi jellegű dolgot hordozza. „*Maguk a reprezentációk két materiális formában léteznek: mint mintázatok az egyéni idegrendszerben, s mint publikus, fizikailag megvalósult jelek.*”¹² Mégis virtuális entitásokként határozzuk meg elsődlegesen, hiszen egyéni idegrendszerekhez kötődnek, s nem létezik olyan kollektív tudat, mely akár egy csoportnak, akár egy kultúrának a mémkomplex-hordozója lenne. Egyedi (és egyszeri) tudatok vagy tudatállapotok létez-

¹⁰ Például beszélünk virtuális kommunikációról az internet kapcsán.

¹¹ GALÁNTAI ZOLTÁN: Mémek, elméletek, evolúciók.
<http://www.c3.hu/~beszelo/9711/27/html> 1.

¹² PLÉH CSABA: A gondolatok terjedési mechanizmusai: mémek vagy fertőzések.
<http://www.replika.c3.hu40/1/pleh.html> 8.

nek csupán, melyek bizonyos mémeket ugyan „csomagolatlanul” adnak tovább (például egy klasszikus zeneművet), tehát ilyen értelemben beszélhetünk egységes „mémcsomagokról”, melyek megfertőzik az adott kultúra akár minden egyedét. Ám a megfertőzés hogyanja (körülmények, előzetes mémstruktúra stb.) miatt azért is virtuálisak a mémek, mert minden mémgazda más és más módon jut hozzá vagy éli meg az adott mémet vagy mémkomplexumot, s ebből a szempontból legfeljebb csak nagyon hasonló vagy közel azonos mémekről beszélhetünk – teljesen azonosokról sohasem. Virtuális mémjeinkről feltételezzük, hogy virtuálisan más is hordozza ismeretként vagy tudásként. Egy nem metasztintú kommunikációs aktusban csupán előfeltételezzük azokat a mémkomplexumokat, melyekkel mi is rendelkezünk. Én például tudom (mert tapasztaltam), hogy mit jelent internetet használni (mint virtuális közegben „szörfölni”), s akár másokról is feltételezem, hogy az ide vonatkozó mém vagy mémkomplexum ismert. Ám nem mindegy, hogy én ezt a mémet hogyan életem meg (az egyszerűség kedvéért mondjuk vagy pozitívan vagy negatívan), hiszen másfajta kép (azaz virtuális mém) él bennem a két esetben, s ez bizonyos esetekben a kommunikációs reprodukcióban zavarokhoz is vezethet.

A gondolatmenet egészen addig az általános filozófiai kérdésig vezet, mely szerint nem tudhatjuk biztosan, hogy a valóságot valóban képesek vagyunk érzékelni, vagy pusztán saját felfogásunkat érzékeljük. *„By anthropomorphizing or otherwise reifying virtual concepts, we often mistakenly imagine them as real external forces, allegedly capable of governing social behavior. Thus, the descriptive becomes prescriptive, justifying all sorts of superstitions and theories which claim that metaphysical forces can control us.”*¹³ Ám ez a kérdés már a filozófia területe.

5. Zárszó

A mém és a virtuális fogalmainak egymás mellé állítása és egymással történő interpretációja rávilágít egyrészt arra, hogy az emberi kommunikáció, illetve a társas érintkezés szemszögéből az eddig született mémelméleti irányok közül a leginkább használható a kognitív megközelítés, mely szerint *„A meme is an idea, the kind of complex idea that forms itself into a distinct memorable unit. It is spread by vehicles that are physical manifestations of the meme.”*¹⁴ Másrészt a mémelmélet (ezen felfogása alapján) alkalmas a virtuális komplex (nyelvi–kommunikációs) megragadására. Ebben a dolgozatban ezen felfogás egyik lehetséges megközelítésére mutattam rá – egyfajta metamemetikai gesztussal.

¹³ SIMON, CRAIG: Virus: Virtual Memes.

<http://www.lucifer.com/virus/virus.96/3434.html> 1.

„Antropomorfóziással vagy a virtuális koncepciók más tárgyiasításával, gyakran hibásan képzeljük őket valós külső erőknek, esetleg képesnek a szociális magatartás irányítására. Ezért, a leírás válik a perspektívává, igazolva a babonáknak és elméleteknek minden fajtáját, amelyek azt állítják, hogy a metafizikai erők irányíthatnak minket.”

¹⁴ BRODIE, RICHARD: *Virus of the mind*. Integral Press Seattle, 1996. 30. *„A mém egy idea, azon fajta komplex idea, amelyik önmagát egy megkülönböztethető fontos egységgé alakítja. Olyan közegek terjesztik, amelyek a mém fizikai manifestációi.”*

Irodalomjegyzék

- BEREGI TAMÁS:
2000. Szimulált világ. Testgubó és szuperegó. *Filmvilág*, 2000. 5.
- Billig-Kovács Márta:
1999. „Rivális” rokonok: kulturális pszichológia és szociális reprezentáció-elmélet. In. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 1999. 54. 625-637.
- BRODIE, RICHARD:
1996. *Virus of the mind*. Integral Press Seattle, 1996.
- CAMPBELL, VANESSA:
Cybervirus essay.
<http://maxwell.lucifer.com/virus/alt.memetics/cybervirus.html>
- DAWKINS, RICHARD:
1986. *Az őnző gén*. Gondolat, Budapest.
1989. *A hódító gén*. Gondolat, Budapest.
- GALÁNTAI ZOLTÁN:
Mémek, elméletek, evolúciók.
<http://www.c3.hu/~beszelo/9711/27/html>
- GRANT, GLENN:
Memetikus lexikon 3.2-es verzió.
http://www.iv.hu/998_Memetikus.html
- HORTOBÁGYI LÁSZLÓ:
Az Alien-paradigma.
<http://www.kfki.hu/yoghurt/hortobagyi/texts/alil>
- MÉRŐ LÁSZLÓ:
1996. Mindenki másképp egyforma – a játékelmélet és a racionalitás pszichológiája. Tericum Kiadó, Budapest.
- MICHAEL WILSON:
Memetikus tervezés.
http://www.iv.hu/991:_memetikus.html
- PLÉH CSABA:
A gondolatok terjedési mechanizmusai: mémek vagy fertőzések.
<http://www.replika.c3.hu/40/11pleh.html>
- SEBŐK ZOLTÁN:
A vírusok kora.
<http://www.c3.hu/scripta/balkon/98/11/05seb.html>
- SIMON, CRAIG:
Virus: Virtual Memes.
<http://www.lucifer.com/virus/virus.96/3434.html>
- SPERBER, D.:
2000. *A kultúra magyarázata*. Osiris Kiadó, Budapest.

THE VIRTUAL MEMES AND THE VIRTULITY AS MEME

KATALIN FEHÉR

Nowadays the virtual reality is a fashionable concept, and its prefix (virtual) have become a permanent epithet, a rubber-concept and a meme according to the order of ideas of the study in public speaking: a cultural gene, even a cultural virus. It is undeniable because the virtual, which

has the general meaning 'apparent', 'imagined', 'possible', tries its best to infect all utterance in these vague-interpreted meaning-fields and our intellectual immune system isn't suitable serious immune-reaction in connection with occurrence yet. Finally the meme-concept is a virtual existence, too, so the meme and the concept of virtual becomes a suitable interpretation for each other, and this is already the field of metamemetics.